

สภาพและโครงสร้างของอุตสาหกรรมพลอย

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพลอยในประเทศไทย

พลอยที่พบในประเทศไทยส่วนมากจะอยู่ในตระกูลคอร์ันดัม (Corundum) ชนิดที่มีความสำคัญเนื่องจากขุดพบมากที่สุดและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของทั่วโลก คือ ทับทิมและแซปไฟร์ การส่งออกของพลอยชนิดนี้คิดเป็นร้อยละ 90 ของมูลค่าการส่งออก พลอยที่เจียรไนแล้วและยังไม่ได้เจียรไน (สินาค โสมอินเงิน 2531: 3) ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ส่งทับทิมออกเป็นรายใหญ่ของโลกคิดเป็นร้อยละ 80 ของปริมาณการซื้อขายทับทิมในตลาดโลก (ศิริโสภาค บุรพาเดชะ และ ชูศักดิ์ อุดมศรี 2532: 14) ส่วนพลอยแซปไฟร์นั้นชนิดที่มีราคาและเป็นที่นิยมในตลาดจะเป็นพลอยสีน้ำเงินหรือไพลิน (Blue Sapphire) แหล่งผลิตภายในประเทศจะอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี จันทบุรี และตราด ส่วนต่างประเทศจะพบมากที่สุดที่ประเทศศรีลังกา ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และกัมพูชา แหล่งแร่พลอยภายในประเทศจะปรากฏอยู่ตามภาคต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศ ปัจจุบันพบว่ามีแหล่งแร่พลอยอยู่ 6 บริเวณ ดังนี้ (แผนที่ 4.1)

1) แหล่งพลอยจังหวัดจันทบุรี - ตราด เป็นแหล่งพลอยที่ถือว่ามีศักยภาพทางพลอยสูงสุดของประเทศ พลอยที่ขุดพบมากที่สุดในบริเวณนี้คือ ทับทิมและแซปไฟร์ พลอยทับทิมประมาณร้อยละ 70 จะมาจากจังหวัดตราด (พงศศักดิ์ วิจิต 2529: 26)

2) แหล่งพลอยจังหวัดกาญจนบุรี เป็นแหล่งพลอยที่ขุดพบพลอยแซปไฟร์สีน้ำเงินซึ่งเลื่องลือว่ามีความงดงามไม่แพ้พลอยไพลินที่ขุดพบในกัมพูชา ปัจจุบันมีการเปิดทำเหมืองไม่ต่ำกว่า 20 แห่ง

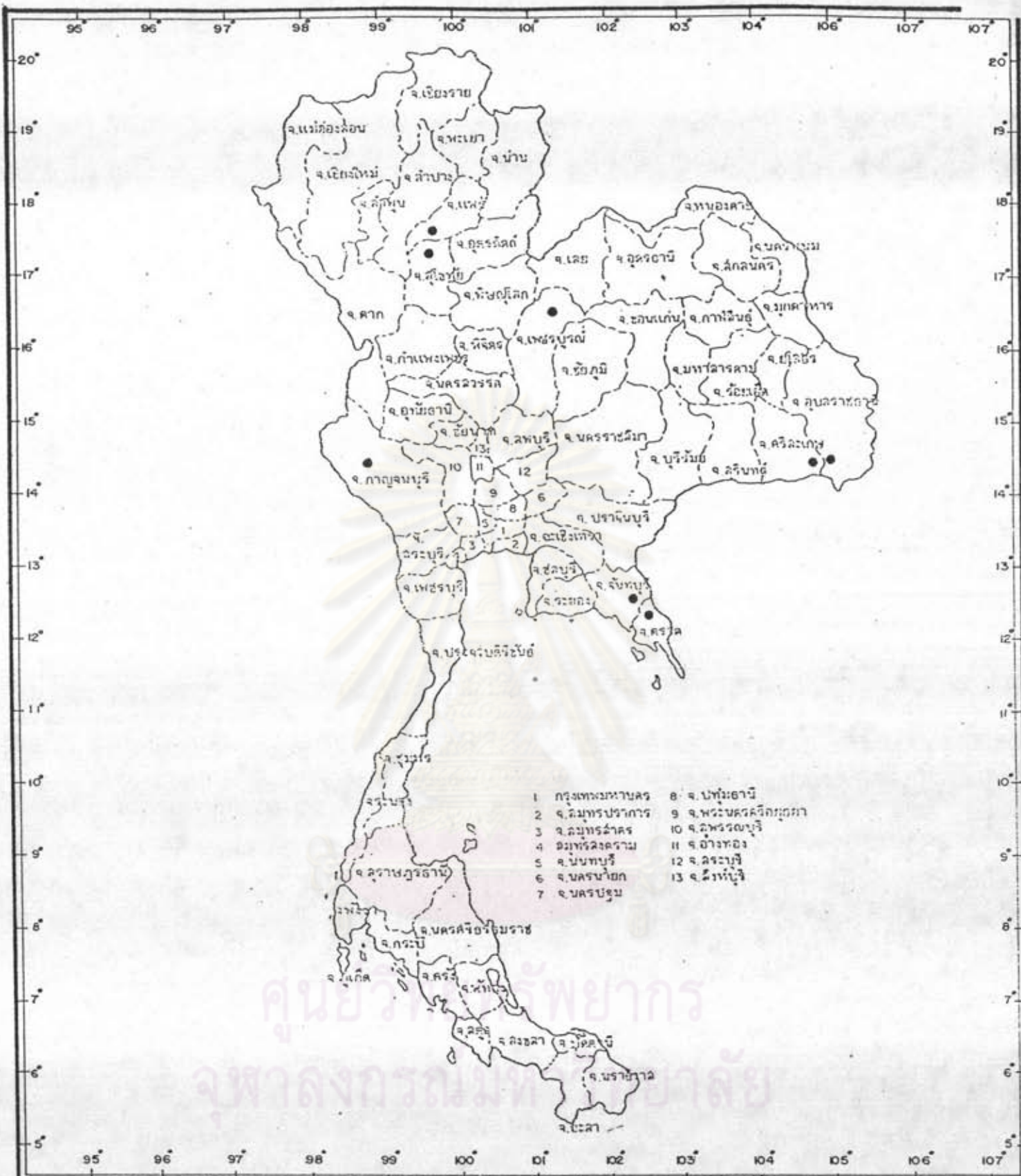
3) แหล่งพลอยแพร่ - สุโขทัย

4) แหล่งพลอยอุบลราชธานี - ศรีสะเกษ

5) แหล่งพลอยจังหวัดเพชรบูรณ์

6) แหล่งพลอยจังหวัดเชียงใหม่

แหล่งพลอย 4 แห่งสุดท้ายนี้ การขุดพลอยที่มีค่าทางเศรษฐกิจมีปริมาณเพียงเล็กน้อย จึงยังไม่มีการทำเหมืองกันอย่างจริงจังดังเช่น 2 แห่งแรก

1 กรุงเทพมหานคร	8 จ. นนทบุรี
2 จ. ฉะเชิงเทรา	9 จ. พระนครศรีอยุธยา
3 จ. ลพบุรี	10 จ. อ่างทอง
4 จ. สิงห์บุรี	11 จ. อ่างทอง
5 จ. นครสวรรค์	12 จ. ลพบุรี
6 จ. นครราชสีมา	13 จ. นนทบุรี
7 จ. นครปฐม	

การศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมพลอยที่มีต่อจังหวัดจันทบุรีและตราด

แสดง ตำแหน่งที่พบพลอยในประเทศไทย

สัญลักษณ์

● ตำแหน่งพบพลอย

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี

----- แหล่งหิน

----- แหล่งน้ำ

โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมพลอย

การขุดพลอยดิบ และการเจียรระไนพลอยดิบให้เป็นพลอยสว่างเป็นวงจรของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมพลอย และผลผลิตพลอยดิบที่ขุดพบได้นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องส่งต่อไปที่โรงงานเจียรระไนเสมอไป อาจจะขายค้ำให้พ่อค้าคนกลางได้หลายช่วง ดังนั้นเมื่อพลอยดิบถูกซื้อขายจนถึงขั้นสุดท้าย มูลค่าเพิ่มจึงมีค่าสูงมาก

1) การขุดพลอย

ในอดีตการค้นหาพลอยดิบ จะใช้วิธีการร่อนหาแร่จากบริเวณลำธาร ที่ราบลุ่มทั่วไป และได้พัฒนาเป็นการขุดบ่อเพื่อนำดินในชั้นกะสะ (ชั้นแร่) ขึ้นมาล้างเก็บแร่ โดยล้างในอ่างน้ำเพื่อให้โคลนเลนหลุดออกไป จากนั้นก็จะทำการคัดแยกแร่ออกด้วยมือ ต่อมาปริมาณความต้องการแร่มีเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการขุดหาแร่ ลักษณะของการประกอบการเริ่มรูปแบบเป็นอุตสาหกรรม เรียกว่า การทำเหมือง วิธีนี้ช่วยให้ได้แร่ในปริมาณที่มากขึ้น แต่ขณะเดียวกันจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เหมืองพลอยที่นิยมทำกันในปัจจุบันสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ซึ่งแต่ละประเภทจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากน้อยแตกต่างกันไป

1.1) เหมืองขุด เป็นวิธีการทำเหมืองแบบดั้งเดิมที่ง่ายที่สุด อาศัยอุปกรณ์เพียงเสียม หรือชะแลง ใช้เงินลงทุนน้อย วิธีการทำเหมืองแบบนี้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่น้อยที่สุด และเมื่อทำเหมืองเสร็จสิ้นแล้วยังสามารถปรับปรุงสภาพพื้นที่ได้ โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไม่มากนัก

1.2) เหมืองฉุดและเหมืองสูบ เป็นรูปแบบของเหมืองที่นิยมทำกันมาก เนื่องจากขุดแร่ได้ในปริมาณที่มากและได้แร่พลอยที่มีคุณภาพซึ่งอยู่ในระดับได้มาตรฐานลงไป แต่วิธีการนี้มีข้อเสียในแง่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรง เนื่องจากมีการใช้เครื่องจักรกลในการขุดเจาะหาแร่พลอย เหมืองประเภทนี้นิยมทำกันมากแถบจังหวัดจันทบุรีและตราด

1.3) เหมืองทาบ วิธีการทำเหมืองทาบมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยกว่าเหมืองฉุดและเหมืองสูบ การแยกแร่หรือแต่งแร่จะกระทำกันอีกบริเวณหนึ่ง ดังนั้นปัญหาเรื่องมลภาวะทางน้ำจึงมีน้อย การทำเหมืองทาบนี้นิยมทำกันมากในจังหวัดกาญจนบุรี

2) การเจียรไนพลอย

การเจียรไนพลอยเป็นวิธีที่ช่วยให้พลอยดิบมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งกรรมวิธีในการผลิตของอุตสาหกรรมเจียรไน ไม่มีผลเสียต่อสภาพแวดล้อมดังเช่นอุตสาหกรรมเหมือง และเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนเริ่มแรกเพียงเล็กน้อย สามารถทำกันแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือนได้ มีเพียงข้อจำกัดด้านแรงงานที่ต้องผ่านการฝึกอบรมก่อน เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือ ดังนั้นแรงงานจึงได้ค่าแรงสูง

ปริมาณการผลิต

ปริมาณผลผลิตพลอยชนิดต่าง ๆ ที่ขุดได้ภายในประเทศ ส่วนใหญ่ไม่สามารถหาหลักฐานแสดงจำนวนที่แน่ชัดได้ เนื่องจากนายเหมืองหรือราษฎรไม่แจ้งตัวเลขที่แท้จริงให้ทราบ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุเพื่อความปลอดภัยและเรื่องภาษี แต่พอจะประเมินได้ว่า แร่ที่ขุดได้ภายในประเทศไม่เพียงพอต่อการผลิตในอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีการนำเข้าแร่ดิบจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ในแต่ละปีประมาณว่ามีถึงร้อยละ 80 ของปริมาณพลอยดิบที่เจียรไนได้ทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 20 นั้นเป็นพลอยดิบที่ขุดได้จากแหล่งภายในประเทศ (สินาค โสภณเงิน 2531: 4) ปริมาณการนำเข้าพลอยดิบมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ขุดพลอยของไทยลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ ทำให้ปริมาณพลอยที่ขุดได้ไม่เพียงพอับความต้องการของอุตสาหกรรมเจียรไน ที่มีแนวโน้มขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบภายในประเทศ จำเป็นต้องนำเข้าพลอยดิบจากต่างประเทศมาสับสนุนอีกทางหนึ่ง ส่วนปริมาณการนำเข้าพลอยร่วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมเครื่องประดับขยายตัว แต่วัตถุดิบภายในประเทศมีไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องนำเข้าพลอยร่วนเข้ามาทำการเจียรไนใหม่ แล้วส่งต่อไปให้กับอุตสาหกรรมเครื่องประดับ เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวของการนำเข้าพลอยดิบและพลอยร่วนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ดูตารางที่ 4.3) ปรากฏว่ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 124.3 ต่อปี เมื่อพิจารณามูลค่าการส่งออกพลอยดิบและพลอยร่วนของประเทศ พบว่า แนวโน้มการส่งออกพลอยดิบมีมูลค่าลดลง ขณะที่การส่งออกพลอยร่วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากข้อได้เปรียบทางด้านแรงงานที่มีฝีมือในการเจียรไนและทำเครื่องประดับ รวมทั้งมีความรู้ทางด้าน การการเผาพลอย จึงทำให้การส่งออกพลอยมีมูลค่าสูงขึ้น ในปี 2531 มูลค่าการส่งออกคิดเป็นจำนวน 10,434.7 ล้านบาท พอมาในปี 2532 มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 10,637.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.9 (ดูตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 มูลค่าการส่งออกผลอชช่วง ปี 2528-2532 (แยกรายประเภท)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภท	2528	2529	2530	2531	2532	อัตราการ เปลี่ยนแปลง
ทับทิม	2,600.1	3,304.1	4,448.4	5,011.5	5,203.1	3.8
แช่ปไฟร์	2,515.7	3,118.0	4,279.5	4,869.3	4,865.2	-0.1
มรกต	71.3	160.9	296.6	393.8	372.9	-5.3
บุษราคัม	29.0	58.6	125.0	109.8	129.6	18.0
เพทาย	77.7	19.6	36.0	10.7	13.4	25.2
โทเมน	43.9	45.7	39.8	39.6	52.9	33.6
รวม	5,377.7	6,706.9	9,225.3	10,434.7	10,637.1	1.9

ที่มา : กรมศุลกากร

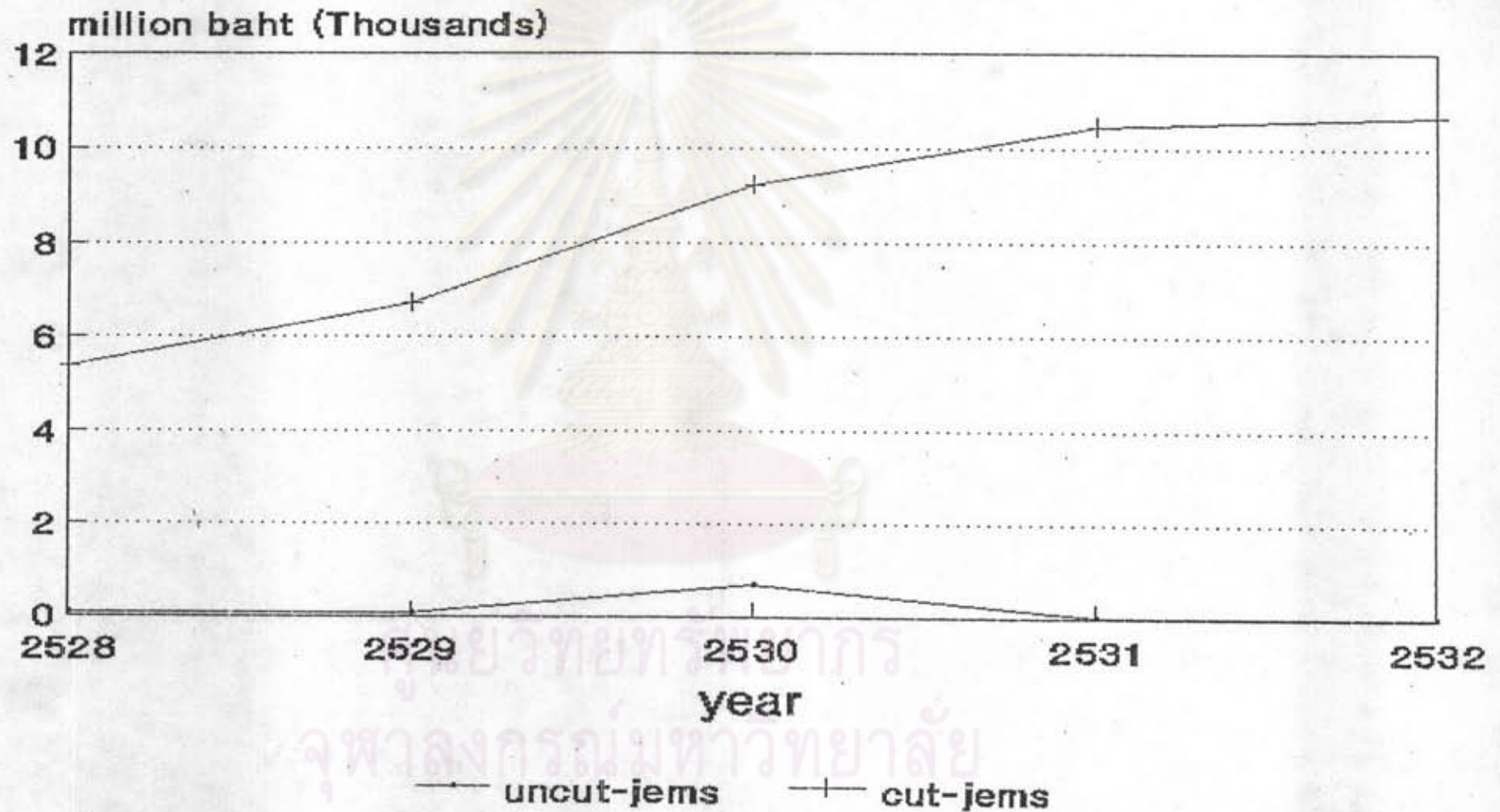
ตารางที่ 4.2 มูลค่าการส่งออกพลอยดิบ ปี 2528-2532 (แยกรายประเภท)

(หน่วย: ล้านบาท)

ประเภท	2528	2529	2530	2531	2532	อัตราการเปลี่ยนแปลง
ทับทิม	23.4	7.0	29.5	6.3	5.6	-11.1
แซปไฟร์	36.4	15.9	521.4	8.8	6.6	-25.0
มรกต	9.1	29.3	74.5	7.6	5.7	-25.0
บุษราคัม	0.4	16.6	27.9	0.8	1.7	112.5
เพทาย	0.1	0.4	17.4	-	-	-
โทกเมน	8.4	1.4	21.4	2.1	0.9	-57.1
รวม	77.8	70.6	692.1	25.6	20.5	-19.9

ที่มา : กรมศุลกากร

แผนภูมิ 4.1 มูลค่าการส่งออกพลอยของประเทศไทย พ.ศ.2528-2532

ที่มา : กรมศุลกากร

ตารางที่ 4.3 มูลค่าการนำเข้าพลอยดิบและพลอยร่างของไทยและอัตราการขยายตัว ปี 2523-2532

(หน่วย: ล้านบาท)

ปี	พลอยดิบ		พลอยร่าง		รวม	
	มูลค่า	อัตราการขยายตัว %	มูลค่า	อัตราการขยายตัว %	มูลค่า	อัตราการขยายตัว %
2523	312.6 (97.4)	—	8.3 (2.6)	—	320.9	—
2524	470.5 (64.3)	50.51	261.2 (35.7)	3,046.9	731.7	128
2525	465.7 (57.0)	— 1.0	351.3 (43.0)	251.3	817.0	11.6
2526	467.7 (40.7)	0.4	681.9 (59.3)	94.1	1,149.6	40.7
2527	267.1 (31.7)	-42.8	575.7 (68.3)	-15.6	842.8	-26.6
2528	326.6 (39.4)	22.3	502.2 (60.6)	-12.8	828.8	- 1.6
2529	448.8 (41.7)	37.4	626.7 (58.3)	24.8	1,075.5	29.7
2530	871.7 (43.1)	94.2	1,149.6 (56.9)	83.4	2,021.3	87.9
2531	1,093.7 (35.6)	25.4	1,973.9 (64.4)	71.7	3,067.6	51.7
2532	10,455.3 (37.9)	855.9	17,077.5 (62.1)	765.2	27,532.8	797.5
เฉลี่ย		115.8		487.7		124.3

ที่มา : กรมศุลกากร

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงสัดส่วนการนำเข้า

ตารางที่ 4.4 มูลค่าการนำเข้าพลอยดิบของประเทศไทย ปี 2528-2532

(แยกรายประเภท)

(หน่วย: ล้านบาท)

ประเภท	2528	2529	2530	2531	2532	อัตราการ เปลี่ยนแปลง%
พลอยดิบ	197.6	277.2	447.5	841.5	7,037.4	736.3
- ทับทิม	3.8	2.6	8.1	13.2	75.8	474.2
- แซปไฟร์	176.1	228.2	388.2	790.4	6,657.0	742.2
- มรกต	7.8	10.9	20.3	22.2	99.8	349.5
- บุษราคัม	3.8	17.7	13.5	6.1	84.6	1,286.8
- เพทาย	2.5	8.2	10.9	0.9	3.2	255.5
- โทเมน	1.9	4.7	5.8	4.8	53.4	1,012.5
- หยก	1.2	4.7	0.7	3.6	57.2	1,488.8
- โอปอล	0.5	0.2	-	0.3	6.4	2,033.3
รัตนชาติอื่น ๆ	129.0	171.6	424.2	252.2	3,417.9	1,255.2
รวม	326.6	448.8	871.7	1,093.7	10,455.3	855.9

ที่มา: กรมศุลกากร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

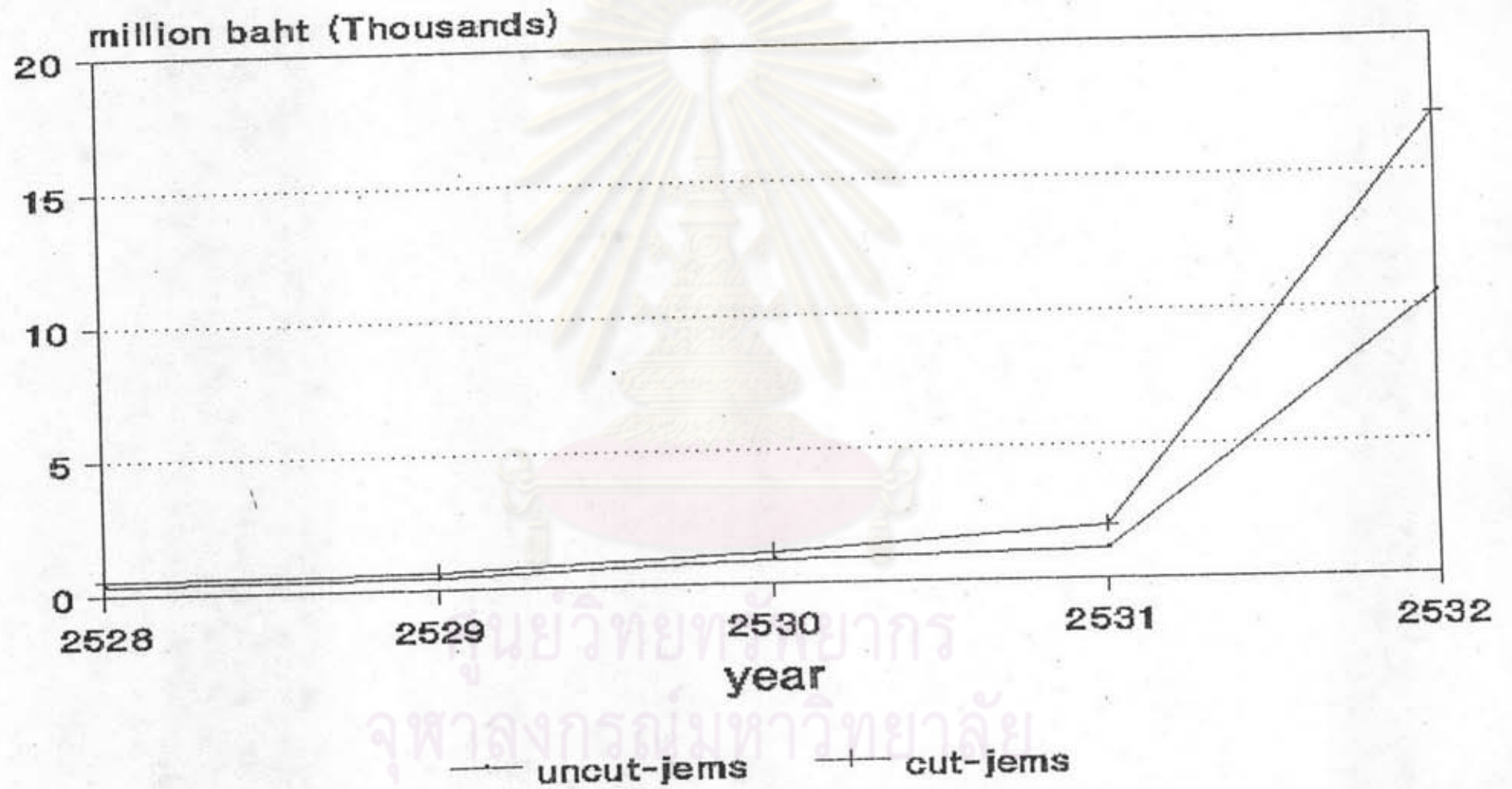
ตารางที่ 4.5 มูลค่าการนำเข้าพลอยร่วงของประเทศไทย ปี 2528-2532 (แยกรายประเภท)

(หน่วย: ล้านบาท)

ประเภท	2528	2529	2530	2531	2532	อัตราการ เปลี่ยนแปลง
พลอยร่วง	453.8	497.9	828.2	1,626.2	13,879.7	753.5
- ทับทิม	145.7	113.9	182.9	449.0	2,112.2	370.4
- แซปไฟร์	210.5	169.6	170.3	346.4	1,673.8	383.2
- มรกต	81.0	174.3	384.1	722.7	9,438.6	1,206.0
- บุษราคัม	7.6	26.0	42.0	43.9	297.1	576.8
- เพทาย	0.5	0.5	2.1	0.8	4.7	487.5
- โทเมน	4.0	1.1	3.1	19.9	37.5	88.4
- หยก	3.4	6.2	28.2	22.5	245.7	992
- โอปอล	1.1	6.3	15.5	21.0	70.1	233.8
รัตนชาติอื่น ๆ	48.4	128.8	321.4	347.7	3,197.8	819.7
รวม	502.2	626.7	1,149.6	1,973.9	17,077.5	765.2

ที่มา : กรมศุลกากร

แผนภูมิ 4.2 มูลค่าการนำเข้าพลอยของประเทศไทย พ.ศ. 2528-2532

ที่มา : กรมศุลกากร

ช่องทางการตลาด

ในวงการอุตสาหกรรมพลอย มีวงการซื้อขายพลอยจะสรุปออกมาได้เป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ก. ด้านการขุดพลอย แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) กรณีที่ขุดเอง ผู้ขุดจะขายให้กับพ่อค้าคนกลาง และพ่อค้าคนกลางจะรวบรวมไปขายต่อให้โรงงานเจียรระไน
- 2) กรณีทำเหมือง ผลผลิตที่ได้จะเป็นของเจ้าของเหมือง และเจ้าของเหมืองจะนำไปขายให้พ่อค้าคนกลาง หรือโรงงานเจียรระไนโดยตรง

ข. ด้านโรงงานเจียรระไน มีการจำหน่าย 2 ขั้นตอน ดังนี้

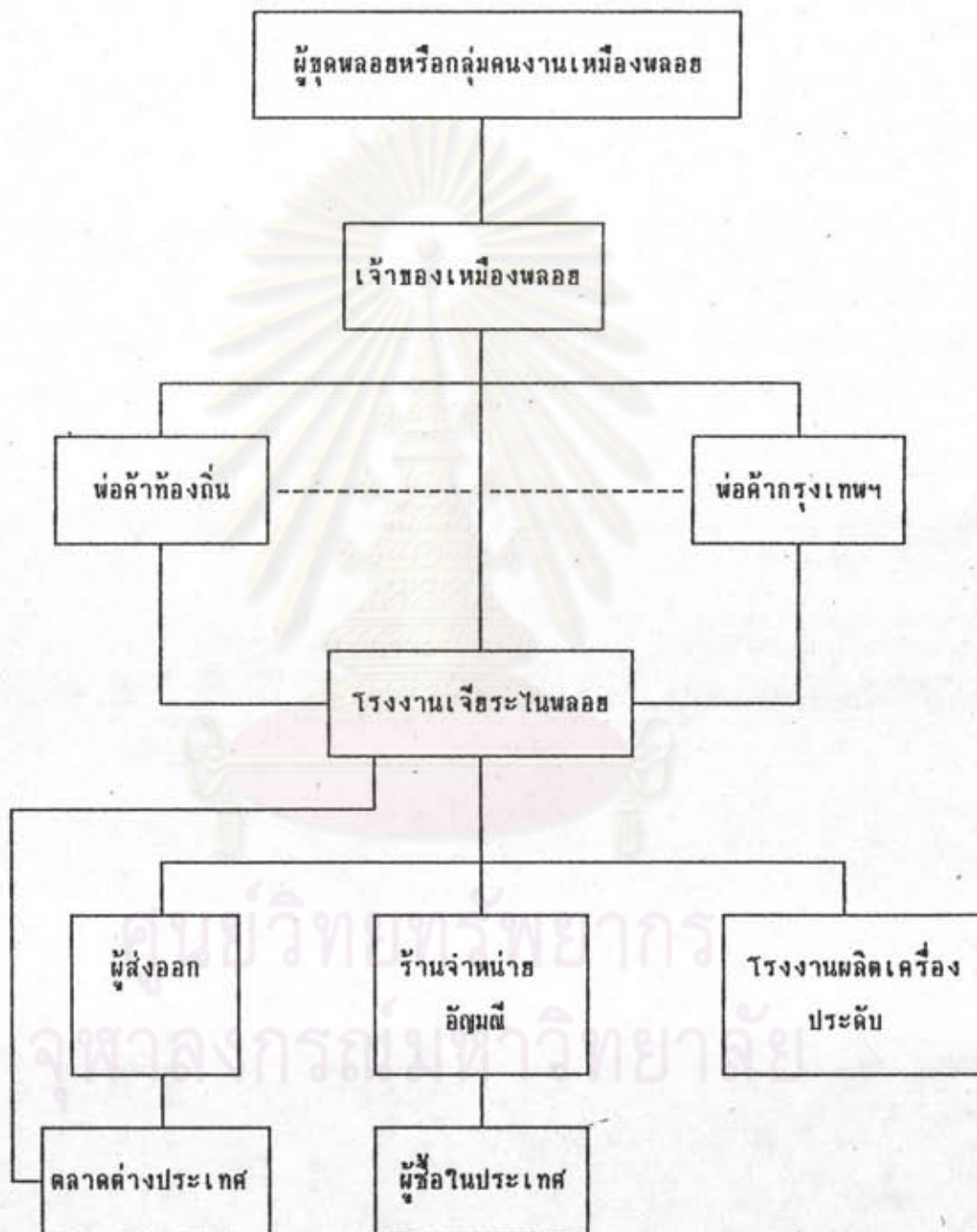
- 1) การจำหน่ายในประเทศ จากแหล่งวัตถุดิบจะเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นตลาดศูนย์กลางการค้า โดยจะขายให้ร้านค้าส่งอัญมณีหรืออาจขายให้ร้านขายเครื่องประดับสำเร็จรูป จากทั้งสองแหล่งนี้จึงจะสู่มือผู้บริโภคในที่สุด
- 2) การจำหน่ายต่างประเทศ จะจำหน่ายให้กับผู้นำเข้าในต่างประเทศ หรือตัวแทนผู้ส่งออก ซึ่งผู้นำเข้าจะจำหน่ายต่อให้แก่ผู้ผลิตเครื่องประดับแล้วจึงค่อยจำหน่ายให้ผู้บริโภค (แผนภูมิ 4.3)

บทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมพลอยในระดับประเทศ

อุตสาหกรรมพลอยนับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอย่างมาก เป็นอุตสาหกรรมที่ได้มีการพัฒนาทางด้านการผลิตและการตลาดขึ้นมาอย่างรวดเร็ว จนมีบทบาทสำคัญในการนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมพลอยที่มีต่อระบบเศรษฐกิจนั้น จะมีทั้งผลประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม โดยพอจะสรุปได้ดังนี้

- 1) ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีแรงงานอยู่ในอุตสาหกรรมนี้ประมาณ 1 ล้านคน ซึ่งประกอบด้วยแรงงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

แบบภูมิ 4.3 | ช่องทางการตลาดของอุตสาหกรรมพลอย

- แรงงานในอุตสาหกรรมหัตถกรรม มีอยู่ประมาณ 3 แสนคน ส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ เข้ามาหัตถกรรมหรือรับจ้างทำงานในเมืองพลอยตามจังหวัดที่เป็นแหล่งพลอย เช่น จันทบุรี ตราด กาญจนบุรี ศรีสะเกษ และแพร่ ลักษณะการทำงานมีการเข้าออกจากระบบอุตสาหกรรมตลอดเวลา จึงทำให้ไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของแรงงานในอุตสาหกรรมนี้ได้อย่างแน่นอน

- แรงงานในอุตสาหกรรมแต่งพลอย และทำเครื่องประดับ มีประมาณ 4 แสนคน แรงงานเหล่านี้กระจายอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งหัตถกรรม และบริเวณใกล้เคียงรวมทั้งกรุงเทพมหานคร และไม่สามารถจะทราบจำนวนที่แน่นอนได้ เนื่องจากมักจะอยู่ในกิจการที่ได้ทำการจดทะเบียนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมให้ถูกต้องตามระเบียบของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ทรงศรี สนธิวัฒน์ 2531: 22) นอกจากนี้เป็นแรงงานประเภทอื่น ๆ อีก ได้แก่ คนหรือชายพลอยที่เรียกว่า คนเดินพลอย พ่อค้าในระดับจังหวัด แรงงานในโรงงานผลิตเครื่องประดับ ลูกจ้างในร้านค้าอัญมณีและเครื่องประดับ และพ่อค้าส่งออก

2) เสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินของประเทศ จะเห็นได้จากสถิติการส่งออกที่ได้มีการพัฒนามาจนอยู่ 1 ใน 10 อันดับแรกของสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทย

3) ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ในวัตถุดิบ เมื่อนำมาผ่านขั้นตอนในการเจียรไนและขัดเงาตลอดจนทำเครื่องประดับ ปรากฏว่าได้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงกว่าที่จะส่งออกในรูปของพลอยร่วนเป็นอันมาก โดยในปี 2518 มีมูลค่าเพิ่ม 72% ปี 2523 มีมูลค่าเพิ่ม 59% และในปี 2525 มีมูลค่าเพิ่มประมาณ 64% แสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในประเทศ

4) ทำให้เกิดผลเกี่ยวเนื่อง (Linkage effect) ซึ่งมีทั้งการเกี่ยวเนื่องไปข้างหน้า (forward linkage) และการเกี่ยวเนื่องไปข้างหลัง (backward linkage) การที่อุตสาหกรรมพลอยมีการขยายตัวย่อมส่งผลให้ธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำเหมืองพลอย การนำเข้าพลอยจากต่างประเทศ การหุงพลอย การผลิตกล่องบรรจุเครื่องประดับ ฯลฯ มีแนวโน้มขยายตัวตาม

สำหรับผลทางอ้อมอื่น ๆ ที่อุตสาหกรรมนี้มีบทบาท คือ ช่วยสกัดกั้นการอพยพของแรงงานต่างจังหวัดเข้ามาในกรุงเทพมหานคร และยังช่วยกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย เป็นต้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมือง

การทำเหมืองทุกประเภทในปัจจุบันจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) กฎหมายว่าด้วยแร่

- พ.ร.บ.แร่ พ.ศ.2510 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.แร่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2516 และ พ.ร.บ.แร่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 ประกอบด้วยกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินการเหมืองแร่ อาทิเช่น วิธีการอนุญาตสิทธิเกี่ยวกับแร่ มาตรการให้รัฐควบคุมการสำรวจแร่ การทำเหมืองแร่ การร่อนแร่ การขุดหาแร่ รวบรวม การเก็บรักษาแร่ การซื้อ-ขายแร่ การขนแร่ การครอบครองแร่ การแต่งแร่ การนำเข้า-การส่งออกนอกราชอาณาจักร รวมถึงการวางมาตรการเพื่ออนุรักษ์แร่ การป้องกันความเดือดร้อนเสียหายจากการทำเหมือง การให้ความปลอดภัยแก่บุคคลภายนอกและการให้ความคุ้มครองแก่คนงาน เป็นต้น

- พ.ร.บ.พิทักษ์อัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ.2509 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.พิทักษ์อัตราค่าภาคหลวงแร่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2520 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 ประกอบด้วยกฎกระทรวงเกี่ยวกับวิธีการและอัตราการเรียกเก็บค่าภาคหลวงแร่ชนิดต่าง ๆ

2) กฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม

ประกอบด้วย พรบ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2521 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2522 กำหนดเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนของการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การนำเสนอและการพิจารณาโดยมีประกาศกระทรวงและกฎกระทรวงเสริมให้ข้อกำหนดต่าง ๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ประกาศกระทรวงฯ เรื่องกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการ ที่ต้องรายงานเกี่ยวกับการศึกษาและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3) กฎหมายเฉพาะด้านอื่น ๆ

- กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ได้แก่ พรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503, พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504, พระราชกฤษฎีกาประกาศกำหนดเขตอนุรักษ์ให้เป็นเขตห้ามการทำเหมืองแร่ และ พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 รวมทั้งระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว ในหมวดที่ว่าด้วยการอนุญาต

เพื่อการท่าเหมืองซึ่งกำหนดจำนวนพื้นที่ ระยะเวลาที่อนุญาต รวมทั้งลักษณะของพื้นที่ที่ไม่อนุญาตไว้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของการกำหนดป่าต้นน้ำลำธาร

- กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและกำจัดสิ่งแฉะและสิ่งสกปรก ซึ่งยังไม่มีกฏบัญญัติกฎหมายเฉพาะเจาะจงไว้ จึงอาศัยกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นหลัก ได้แก่ การฟ้องคดีเพื่อขอให้ระงับหรือแก้ไขปัญหาล้างแฉะสิ่งสกปรกอาศัประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1337 และการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากการทำลายล้างสิ่งแฉะสิ่งสกปรกอาศัมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฯ เป็นต้น

การส่งเสริมและการสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนที่มีต่ออุตสาหกรรม

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและสนับสนุนอุตสาหกรรมแรวัดินชาติไว้อย่างชัดเจน เช่น สนับสนุนให้มีการสำรวจแหล่งแร่เพิ่มขึ้น โดยให้มีการพิจารณาความเป็นไปได้ ในการเปิดท่าเหมืองพลอยในเขตป่าสงวนซึ่งสิ้นสภาพความเป็นป่าไปแล้ว เพื่อเป็นการส่งเสริมและเพิ่มพื้นที่การขุดพลอยให้มากขึ้น โดยกำหนดเงื่อนไขให้มีการปลูกป่าทดแทน ส่วนในด้านแรงงานได้มีการส่งเสริมการฝึกอบรมช่างฝีมือ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพของช่างฝีมือ และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กำหนดมาตรการที่จะให้ความช่วยเหลือกับอุตสาหกรรม ให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ มาตรการต่าง ๆ ที่ผ่านมาพอจะสรุปได้ดังนี้

- 1) การยกเว้นภาษีขาเข้าและภาษีการค้า สำหรับพลอยที่ยังไม่ได้เจียรไน (ก.บ.2520) และพลอยที่เจียรไนแล้ว (ช.ค.2523) ซึ่งเดิมเก็บภาษีขาเข้าประมาณร้อยละ 20 และภาษีการค้าร้อยละ 3.3
- 2) ยกเลิกภาษีการค้าและภาษีเทศบาล (ค.ค.2524) สำหรับเครื่องประดับที่ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ
- 3) ส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้สินค้าของไทยแข่งขันกับต่างประเทศได้
- 4) เจริญกับรัฐบาลศรีลังกาให้ยินยอมส่งพลอยกิวดา (gunda) ให้กับไทย
- 5) ให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบว่าด้วยการซื้อตั๋วสัญญาใช้เงิน ที่เกิดจากการประกอบธุรกิจจากอุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ.2521 ตั้งแต่ 24 พ.ศ.2521

สำหรับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ที่เป็นการช่วยส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมรัฐได้ร่วมมือกับสมาคมผู้ค้าอัญมณีไทยและเครื่องประดับและสมาคมเพชรพลอยเงินทอง จัดงานแสดง

อัญมณีและเครื่องประดับซึ่งจัดเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2526 และประสบความสำเร็จจัดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ชาวต่างประเทศรู้จักผลิตผลของไทยกว้างขวางขึ้น เป็นการช่วยขยายตลาด อีกทั้งยังทำให้เกิดความตื่นตัวในด้านวิชาการใหม่ ๆ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบและกรรมวิธีในการผลิต จากมาตรการต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมให้อุตสาหกรรมจะลอส ได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากข้อได้เปรียบที่ประเทศไทยมีในด้านแรงงานที่มีฝีมือและวัตถุดิบ และหากรัฐบาลเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรม พยายามหามาตรการมาสนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผลผลิตสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก คาดว่าในอนาคตประเทศไทยจะสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางตลาดพลอยที่สมบูรณ์แบบแห่งหนึ่งของโลกได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย